

Neexistuje trvalá nesvéprávnost

Soud smí omezit práva jedince pouze na tři roky, výjimečně o dva roky déle

Jana (79):

Lékaři jí před nedávnem potvrdili to, co víceméně nějaký čas sama tušila – že trpí Alzheimerovou chorobou. Paní Jana i v tak pro ni tíživé chvíli našla sílu řešit praktické dopady nově vzniklé a nemilé situace. Rozhodla se co nejdříve sepsat závěť a také začala přemýšlet, koho vyzve, aby za ni třeba jednal s úřady, nebude-li toho v budoucnu sama schopna. Dobře že se paní Jana s předstihem stará. Pokud se totiž jednou ukáže, že skutečně potřebuje k sobě opatrovníka, soud bude v první řadě muset brát ohled na její přání.

DAVID NOVOTNÝ

Opatrovnictví člověka je důležitý institut, který je v určitých životních situacích nezbytný. Občanský zákoník udává poměrně jasná pravidla, podle kterých lze, případně nelze opatrovnictví využívat. Předně – o jmenování **opatrovníka** rozhoduje okresní soud. A to v místě bydliště osoby, již se pomoc týká a které se právnickým jazykem říká **opatrovanec**. Soud jmenuje opatrovníka zpravidla tomu, koho *omezil ve svéprávnosti*, či tomu člověku, jehož zdravotní stav mu působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv.

Nejdéle na pět let

Slovo „omezil“ v předchozím odstavci je nesmírně důležité – v současné době nemůže být nikdo v Česku zbaven svéprávnosti trvale, ale pouze na dobu určitou, nejdéle na tři roky. Je-li zjevné, že se stav člověka v této době nezlepší, může soud svéprávnost omezit na dobu delší, nejdéle však na pět let. Svěprávnost navíc není omezena jen časově, ale i rozsahem – tedy pouze v souvislosti s konkrétně danou záležitostí. Opatrovanec například nemůže v době své omezené svéprávnosti sám prodat svůj nemovitý majetek, ale dojit si nakoupit nebo na poštu samozřejmě může. Rozsah omezení svéprávnosti soud vymezuje v příslušném rozhodnutí. Předtím, než soud rozhodne o omezení svéprávnosti, musí příslušnou osobu zhlédnout a vzít v potaz i skutečnost, do jaké míry tato osoba není schopná si obstarat vlastní záležitosti. K omezení své-

Opatrovník má povinnost dbát o zdravotní stav opečovávané osoby a chránit její zájmy

FOTO SHUTTERSTOCK

9. DÍL: Opatrovnictví – péče o seniora

právnosti pak soud může přistoupit až tehdy, pokud v dané situaci nepostačují jiná mírnější opatření (například pouhá nápomoc při jednání s úřady).

Kdo smí být opatrovníkem?

Zákon klade důraz na respektování vůle a přání osoby, o jejichž právech má být rozhodováno, a to jak při výběru osoby, která by se měla stát opatrovníkem, tak při vymezování jejich konkrétních kompetencí.

Soud proto při stanovení opatrovníka vždy dbá přání opatrovance (*jak již bylo řečeno v případě paní Jany z našeho pří-*

běhu). Jinými slovy, pokud je to možné, jmenuje opatrovníkem toho, koho navrhne sám opatrovanec. Není-li to možné, jmenuje soud opatrovníkem zpravidla někoho z příbuzných. Obecně řečeno – opatrovníkem se může stát osoba způsobila právně jednat, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy opatrovance.

Opatrovník má zákonem stanovené povinnosti k tomu, aby činil vše ve prospěch opatrovance. Je povinen s ním udržovat pravidelný kontakt a projevovat o něj zájem. Stejně tak musí dbát o jeho zdravotní stav a chránit jeho zájmy.

Nepleť se mi do závěti!

Opatrovník naopak nesmí za opatrovance jednat v záležitostech týkajících se vzniku a zániku manželství či výkonu rodičovských práv a povinností. Stejně tak

mu nepřísluší ho jakkoli ovlivňovat při sepisování závěti, dědické smlouvy, dovětku nebo prohlášení o vydědění.

Každý, komu bude soudem přidělen opatrovník, se nemusí jen spoléhat na jeho čestné jednání. Opatrovanec či někdo z jeho blízkých mohou zároveň požádat o ustavení tzv. *opatrovnické rady*, která omezeně nesvéprávnému opatrovanci zaručuje ještě vyšší ochranu. Opatrovník tak potřebuje k některým jednáním týkajícím se opatrovance její souhlas. Nesmí například bez jejího svolení manipulovat s majetkem opatrovance ani ho stěhovat do jiného bytu či obce. Členy opatrovnické rady zpravidla bývají blízké osoby opatrovance a jeho přátelé.

Autor je právník. Pracuje v advokátní kanceláři Rödél & Partner, advokáti, s. r. o.

V DETAILU JE DŮLEŽITÉ SDĚLENÍ

10 varujících příznaků možné demence

Lidí se **syndromem demence** je dnes v Česku asi 150 000. Onemocnění, projevující se hlavně ztrátou paměti a proměnou chování, se předpokládá u každého pátého nad 80 let, nevyhýbá se však ani mladším. V případě ztráty paměti a orientace seniora by mohli jeho blízcí či přátelé zvážit i žádost o opatrovnictví. Ideálně, když ještě může nemocný sám určit, kdo bude zastupovat jeho zájmy. Častým typem demence je Alzheimerova choroba. Jak se projevuje? Česká alzheimerovská společnost stanovila deset příznaků, jež by vás měly varovat.

1. Ztráta paměti, která ovlivňuje schopnost plnit běžné pracovní úkoly

Zapomínat občas pracovní úkoly, jména kolegů nebo telefonní čísla spolupracovníků a vzpomenout si na ně později je normální. Lidé trpící Alzheimerovou nemocí však zapomínají častěji a nevzpomenou si ani později.

2. Problémy s vykonáváním běžných činností

Hodně vytižení lidé jsou občas roztržití, takže někdy nechají dušenou mrkev stát

v kastrolu na sporáku a vzpomenu si na ni, až když už je dávno po jídle. Lidé trpící Alzheimerovou chorobou ale připraví jídlo a nejen že ho zapomenou dát na stůl, ale zapomenou i na to, že ho vůbec udělali.

3. Problémy s vyjadřováním

Každý má někdy problém najít správné slovo, ale člověk s Alzheimerovou chorobou zapomíná i jednoduchá slova nebo je nahrazuje slovy nesprávnými a jeho věty, které pronáší, pak nedávají vůbec žádný smysl.

4. Časová a místní dezorientace

Každý někdy zapomene, jaký je den a kam vlastně jede. To je běžné. Ale lidé s Alzheimerovou nemocí se ztratí ve vlastní ulici a nevědí, kde jsou, jak se tam dostali ani jak najít cestu domů.

5. Špatný nebo zhoršující se racionální úsudek

Lidé se někdy tak zaberou do nějaké činnosti, že na chvíli zapomenou na dítě, které mají na starosti. Lidé s Alzheimerovou nemocí úplně zapomenou, že nějaké dítě

existuje. Mohou se i nesmyslně obléknout, například si vezmou na sebe několik košil nebo halenek najednou.

6. Problémy s abstraktním myšlením

Placení účtů může někoho vyvést z míry, když je trochu komplikovanější než jindy. Člověk s Alzheimerovou nemocí může úplně zapomenout, co ta čísla znamenají a co s nimi má dělat.

7. Zakládání věcí na nesprávné místo

Každý někdy někde založí peněženku nebo klíče. Člověk s Alzheimerovou nemocí dává věci na nesmyslná místa: žehličku do ledničky, hodinky do cukřenky.

8. Změny v náladě nebo chování

Každý má někdy špatnou náladu. Člověk s Alzheimerovou nemocí podléhá prudkým změnám nálady. Náhle a nečekaně propukne v pláč nebo podlehne návalu hněvu, i když k tomu nemá žádný zjevný důvod.

9. Změny osobnosti

Lidské povahy se běžně do určité míry mění s věkem. Ale člověk s Alzheimerovou

vou nemocí se může změnit zásadním způsobem. Stává se někdy velmi zmateným, podezřivým nebo ustrašeným.

10. Ztráta iniciativy

Když je člověk někdy znechucen domácími pracemi, zaměstnáním nebo společenskými povinnostmi, je to normální. Většinou se chuť do práce opět dostaví. Člověk s Alzheimerovou nemocí může propadnout naprosté pasivitě a potřebuje neustále podněty, aby se do něčeho zapojil.

Pokud začínají poruchy paměti člověku vadit a způsobují mu nesnáze a obtíže v každodenním životě, mohou být ještě pro pacientovo okolí zdánlivě nenápadné. Poruchám paměti je proto třeba věnovat pozornost.

Krátký test ve sloupku vpravo určený pro rodinu a přátele pacienta vám pomůže kvantifikovat (změřit) jednotlivé obtíže. Pro lékaře je také osnovou a jednoduchým návodem ke strukturovanému rozhovoru s rodinným příslušníkem, ale i pacientem samotným, pokud má na svůj stav dostatečný náhled a sám jej nebagatelizuje. Zdroj: alzheimer.cz

Předplatné seriálu si můžete objednat na tel. **225 555 533** nebo na webové stránce **www.lidovenoviny.cz/duchod**. V ceně je také přístup do digitálního archivu Lidových novin. O žádný díl tak nepřijdete.

NEZAPOMEŇTE

V případě ztráty paměti a orientace seniora by mohli jeho blízcí či přátelé zvážit i žádost o opatrovnictví. Ideálně, když ještě může nemocný sám určit, kdo bude zastupovat jeho zájmy. Je to velmi důležité: soud totiž, bude-li to možné, stanoví opatrovníka, jehož navrhne sám opatrovanec.

DATA, FAKTA, INFORMACE

Rychlý screening: kdy se poradit s lékařem?

- Provedení testu je jednoduché, potřebujete jen klidné prostředí. Postupně pokládejte následující otázky.
- Jak často nebo v jaké míře váš blízký:**
1. Opakuje se a ptá se znovu a znovu na to samé?
 2. Zapomíná více než dříve zejména věci, které se staly nedávno, nebo dokonce před chvílí?
 3. Zapomíná brát léky, nakoupit najednou více věcí a podobně?
 4. Zapomene na schůzku, svátek, rodinnou oslavu?
 5. Je smutnější nebo bezradnější než dříve?
 6. Má problémy s počítáním, vedením účtu a podobně?
 7. Je pravda, že již nemá takový zájem o dřívější záliby a koníčky?
 8. Potřebuje pomoc, nebo alespoň radu při jídle, oblékání či hygieně?
 9. Je vznětlivější, podezřívavý, neklidný, mluví nesmyslně nebo vidí a slyší to, co ve skutečnosti neexistuje?
 10. Zhoršila se jeho schopnost řídit automobil?
 11. Hledá slova, mluví méně plynule, zapomíná jména?

Hodnoťte následujícím způsobem

- 0** bodů – ano, často
1 bod – někdy
2 body – ne

Vyhodnocení testu

- 22–21 bodů** – odpovídá normě
20–19 bodů – hraniční stav, pokud pozorujete i jiné příznaky, je lepší poradit se s lékařem, může se jednat o jiné onemocnění
18 a méně bodů – poraďte se s lékařem
Zdroj: alzheimer.cz

Vytvořeno ve spolupráci:

Nezisková organizace Sue Ryder se již 24 let věnuje seniorům a jejich blízkým. Poradí a pomůže, když stáří začíná přinášet starosti. **www.sue-ryder.cz**

OBSAH SERIÁLU

- 1. Pá 29. 4.** Příprava na důchod; **2. So 30. 4.** Spoříme v důchodu; **3. Po 2. 5.** Účet na internetu a v mobilu + půjčky v penzi; **4. Út 3. 5.** Šmejdí na internetu + obrana před podvodnými telefonáty; **5. St 4. 5.** Jak se zorientovat v systému sociální pomoci; **6. Čt 5. 5.** Práce v penzi + Diskriminace seniorů na pracovním trhu; **7. Pá 6. 5.** Dluhová past v penzi; **8. So 7. 5.** Insolvence a oddlužení v seniorském věku; **9. Po 9. 5.** Opatrovnictví – kdo se stará o nemocného seniora; **10. Út 10. 5.** Osobní údaje ve zdravotnictví – kdo smí znát seniorův stav; **11. St 11. 5.** Dědictví, kdo má na co nárok po seniorovi; **12. Čt 12. 5.** Závěť a darování